

Václav Beneš Třebízský

170. výročí narození a 135. výročí úmrtí

Klečany 2019

Václav Beneš Trchýř

170. výročí narození a 135. výročí úmrtí

Vydal Městský úřad Klecany 2019

Ilustrace Věnceslava Černého k povídce Petr Obrovec ve Zlaté knize V. Beneše Třebízského

Co znamenal Václav Beneš Třebízský pro současníky

Vpravdě královský pohřeb

„Již po 4. hodině odpolední ubíraly se veškerými ulicemi davy lidu na Staroměstské náměstí, přicházely jednotlivé spolky a deputace, jež postavily se na vykázaných místech a k 5. hodině bylo Staroměstské náměstí deputacemi, spolky a obecenstvem přeplněno. Další davy se tísnily v přilehlých ulicích.“

To není popis vítání hokejistů po zlaté medaili z Nagana v únoru 1998. To jsou úvodní věty z Národních listů 26. června 1884, kterými začíná popis pohřebních obřadů českého spisovatele Václava Beneše Třebízského, kaplana v Klecanech.

Pokračujeme popisem z Národní politiky:

„Chráv v Týně byl už o čtvrté hodině plný obecenstva, takže nezbyvalo, než vyzvatí je, aby opustilo chrám a popřálo místa deputacím a korporacím.“

V lodi chrámové postaven byl mohutný katafalk ozdobený vysokými exotickými květinami a ozářený přechetnými voskovými svícemi. Na katafalku spočívala skvostná kovová rakev.

... V černě potažených lavicích zaujali místa: pražský primátor s městskou radou, okresní zastupitelstvo, představenstvo Klecan, Třebíze, Litně, Slaného, univerzitní profesori, profesorský sbor techniky, členové Národního divadla, spisovatelé, novináři, nejbližší příbuzní a přátelé.

Po skončených obřadech vyjelo šestispřeží černých koní zapřažených do pohřebního vozu pražskými ulicemi směrem k Vyšehradu. V čele průvodu pochodovaly nekonečné šiky Sokola pražského, brněnského, pardubického a kutnohorského. Pak následovaly krojované cechy řezníků, sladovníků, mlynářů, koželuhů, komínků a jiných. Akademický čtenářský spolek byl zastoupen osmi sty členy. Dále kráčelo studentské mládí milující všechno české, probuzenecké, milující českou historii, sjednocené pod praporem vděčných čtenářů Benešových spisů. V dalších řadách doprovázeli obětavého člena zástupci Ústřední matice školské ze všech pohraničních území, skupiny představitelů pražských peněžních ústavů, dlouhá řada smutečně odě-

ných paní z Amerického klubu, Výrobního spolku a různých dobročinných institucí.

Střed průvodu se podobal pohyblivému květinovému záhonu, neboť bylo neseno sto věnců hýřících červnouvou nádherou květů a vůní. Nad průvodem byla vztyčena na žerdích jména všech děl, která Beneš napsal, celé to literární bohatství, žeň krátkého, ale plodného a bohatého života...

... Přímo za rakví doprovázeli ho na cestě poslední nejbližší přátelé a příbuzní, dále nejvyšší maršálek českého království kníže Jiří Lobkovic, politik dr. F. Rieger, představenstvo Českého muzea, místodržitelští úředníci, starosta měst pražských dr. T. Černý se členy městské rady a sboru obecních starších, občané z Klecan, z Třebíze a Slaného, zástupci českých a moravských měst a představitelé vědeckých společností, majitelé a redaktoři časopisů pražských i venkovských, zábavných i vědeckých, také zástupci spolku Kolo polskie a Ruský krúžok a četné jiné deputace spolků a korporací z Prahy i venkova. Pražští hasiči, vojenští vysloužilci z Klecan s praporem posvěceným V. B. Třebízským a nekonečný zástup dalších smutečních hostů uzavíral několikatisícový průvod. Následovala řada soukromých i najatých povozů.

Takový vpravdě královský pohřeb Praha už dlouho neviděla. Další tisíce tvořily špalír v ulicích, kudy se průvod ubíral...

Na vyšehradském hřbitově se okolo rakve postavili praporečníci spolků a Sokolové, jakož i smíšený sbor spolku Hlahol, kněžstvo a přechetné občanstvo.

Nad hrobem se s ním rozloučil spisovatel a redaktor Václav Vlček, jeho věrný přítel. A teprve když nad kamenným orchestrem stověžatě Prahy pohasly poslední požáry červánků, když slunce, které v ten den tak štědře pozlatilo poslední cestu miláčka českého lidu, zapadlo, když smuteční závoje šerosvitu zahalily čerstvý rov, teprve tehdy se rozcházel tisícihlavý zástup z památného Vyšehradu. To bylo po deváté hodině večerní.

Soustrastné projevy došly z mnoha měst, také z Berlína.“

Co znamená VBT pro nás

Když chcete dítěti doporučit k četbě knihu svého mládí, můžete se potkat s neporozuměním: knížka, na které si zakládáte a která pro vás před padesáti lety něco znamenala, jemu už nic neříká. A tak si všimnete, jak čas letí a s ním se mění i jazyk, způsob vyjadřování a popisů i zájmy. Tímto, chcete-li zastaráním, je postiženo i mnoho renomovaných autorů. Kdo by se mohl divit, že takto dopadl i Václav Beneš Třebízský, od jehož narození nás letos dělí už sto sedmdesát let? Když ovšem si literární vědec Petr Beneš, CSsR. chce odpočinout od současné literatury, čte si měsíc třeba právě Třebízského.

Kdybychom hodnotu a důležitost Třebízského měřili jeho nynější popularitou, dopadlo by to špatně. Avšak co jeho práce znamenala před sto a více lety! Jak zapomenout na tisíce čtenářů, jejichž české uvědomění vzbuzoval a posiloval svými povídkami ze slavných i těžkých dob našich dějin. A také na redaktory snad všech českých časopisů, kteří na něm požadovali nové a nové povídky:

Ctěný příteli! Oznamuji změnu bytu... A čekám s největší toužebností na nějaký článek a pak zas na nějaký a pak etc., etc.

Cele Váš Jan Neruda

Přispíval do Světozoru, Lumíru, Blahověstu, Maticce, Obzoru, Čecha, Zlaté Prahy a dalších.

První znalosti české historie získal od svého otce, v jehož krejčovské dílně se scházivali táčkaři k vyprávění historie i historek. K mistru krejčovskému chodily rády i děti z celé vsi, protože byl laskavý a nezahořkl, ani když čtyři z jeho pěti dětí se nedožily ani jednoho roku. Na zbylém Václavovi oba s manželkou lpěli, jako on na nich, a jeho výchově věnovali všechny své síly.

V době gymnaziálních studií se naučil slovincky a rusky a psal do studentského časopisu Zora, tehdy i básně. Jeden ročník je celý psán Benešovou rukou a z velké většiny vyplněn jeho

pracemi. Po vstupu na teologickou fakultu se učil polsky, aby mohl sledovat polskou beletrii.

Na veřejnosti se objevil roku 1871, když Světozor uveřejnil jeho povídku Mara Bočarovna. Pak už vycházela jedna povídka nebo knížka za druhou. Následující zimu poprvé vážně onemocněl zánětem kyčelního kloubu a revmatismem. Z teplických lázní se vrátil s holí, kterou už do smrti neodložil.

Po skončení studií byl vysvěcen na kněze a působil jako kaplan tři měsíce v Litni u Berouna. Tam dostal zánět plic a pohrudnice. K jeho ošetřování povolali matku, která jej odvezla do Třebíže, aby se vyléčil. Začínající spisovatel, u nějž se po zánětu plic rozvinula tuberkulóza, kaplan Václav Beneš, se ocitl docela bez peněz. Na radu přítele dr. Josefa Doubravy se obrátil na pražský spolek Svatorbor mu potřebné peníze daroval. Nato se Třebízský z vděčnosti rozhodl, že bude ukládat ve prospěch spolku honoráře, které mu psaní povídek a románů vynesou. V závěti odkázal Svatorboru 4500 zlatých. Co to tehdy znamenalo? Jeho rodný domek v Třebízi měl v téže době hodnotu 90 zlatých!

Svatorbor pak založil Nadaci Třebízského a odměňoval z ní každý rok nejlepší povídku z české historie. Jedni z prvních oceněných byli Alois Jirásek, Zikmund Winter, Tereza Nováková.

V téže době si začal přidávat ke jménu přízvisko své rodné obce, aby se odlišil od jiného Václava Beneše (Šumavského), jehož jméno se začalo objevovat v časopisech.

Po několika měsících, 6. dubna 1876, nastoupil v Klecanech jako kaplan. Jeho povinnostmi

Rodná světnička V. B. T. s tatínkovou žehličkou

bylo vyučovat denně náboženství ve škole, mívat mše, hodinová kázání v neděli a tzv. křesťanská cvičení v okolních vesnicích. Zpočátku psával do dvou třetí hodin v noci, později už s ohledem na své zdraví jen ve dne, nejméně čtyři hodiny denně. Měl toho mnoho na srdci, veden impulsem z dětství byl podoben písmákům, po otci i dědovi. Od nich převzal touhu po národním uvědomění, po šťastném životě národním i lidském. S touto mladickou touhou po národní i morální obrodě zaplňoval svým rychlým, špatně čitelným písmem nové a nové listy papíru. V článku Levohradecké pomněnky píše: **„Někdy se člověk zamyslí, v myšlenky ponoří a jaký div, že zapomene na skutečnost a vykouzlí si obrazy, jaké by si v našem životě z nejroucnější duše přál.“**

V Klecanech se spřátelil s rodinou hospodářského správce pana Josefa Janáčka, kterou pravidelně navštěvoval. Zeť pana Janáčka Karel Černý přepisoval Třebízského rukopisy do čitelné podoby pro tiskárnu.

Obdiv a úcta musí naplnit každého, kdo se podívá na šestnáct svazků Sebraných spisů, v nichž je obsažena jeho literární práce. Více než sto povídek a románů, které vycházely postupně na pokračování v časopisech. Časopis Osvěta po jeho smrti napsal: „Třebízský nebyl pouze mnoho chválen, on byl také mnoho čten. Po jeho pracích byla jak ze strany literárních podniků, tak ze strany čtenářstva živá popotávka a Třebízský se horlivě snažil napařad jí vyhovovati, v posledních letech se zimničným chvatem, takže posléze nastala vážná obava jak o jeho zdraví, tak o uměleckou hodnotu a výši jeho prací.“

Velectěný příteli! Promiňte, že Vás znovu obtěžuji. Víím, že jste obléhán ze všech stran, ale prosím Vás přece, abyste mi laskavě sdělil, můžete-li mi nějakou krátkou povídku poslat...

Vám oddaný J. V. Sládek

Obdivujeme se Třebízskému, že tolik dokázal do svých třiceti pěti let, která mu byla dopřána. A to vedle kaplanského působení v Klecanech, které bylo tehdy dost namáhavé. **„Přál bych si žít aspoň do padesátí let,“** řekl **„abych vyčerpал všechny náměty z našich dějin, zvláště z po-**

hnutých dob. Jsem neustále zapřažen... práce až po krk. A potom má člověk pracovat pérem a hlavou, když jí sotva drží na ramenou!“

Veškeré jeho psaní a usilování směřovalo k podpoře všeho českého, co mnohde pohasínalo. Už třetí den po požáru Národního divadla například chodil se svým přítelem E. Janáčkem po Klecanech a sbíral na obnovu divadla.

Zdraví má člověk jen jedno. F. Šimáček napsal: „Když jsem se v listopadu 1883 ujal Světozoru, byla jedna z mých prvních cest do Klecan, vprosil si na Benešovi historickou povídku. Vydal jsem se tam za sychravého dne v pátek odpoledne a zastihl jsem V. Beneše, zrovna když šel ze školy provázen houfem dětí. Zdaleka, dříve než jsem ho zahlédl, slyšel jsem jeho kašel a zhrozil jsem se jeho vzezření utrápeného, umořeného, jeho dechu krátkého namáhavého, hlasu dutého a sípavého.“

Třebízského zdravotní stav se výrazně zhoršil v prosinci. Několikanásobné chrlení krve ho přinutilo dva měsíce ležet. Pak znovu nasadil obvyklé denní tempo, až ho lékař musel poslat na léčení do Mariánských Lázní. Tam se s ním potkal vídeňský redaktor Národních listů G. Eim. „Když jsem ho po dlouhých letech zde poprvé zase spatřil, zděsil jsem se, pětatřicetiletý muž se zatím změnil ve starce. Jeho hlava zbělela, dech se zkrátil, chůze neudrživo kmeta. Ale srdce jaré a mysl čirá a jasná... Minulé soboty jsme učinili malinkou a docela pomalou procházku v lese. Beneš šel velmi těžce a při každém druhém kroku jsme odpočívali...“

Po třech týdnech pobytu v lázních Václav Beneš Třebízský 20. 6. 1884 zemřel.

Pohřebních obřadů v tehdy německých Mariánských Lázních se zúčastnily i školy.

František Schulz napsal po jeho smrti ve Zlaté Praze: „Zvěčnělý Václav Beneš Třebízský se všude skvěje jako nadšený apoštol nejvyšší lásky k české vlasti, jako výmluvný hlasatel slávy a práv českého národa, ohnivý ochránce jeho cti a života... Vlastenecká hodnota zaštiťuje spisům Třebízského velikou důležitost vzdělávací pro všechny časy, zvláště v dobách nynějších, kdy je hlubšího a pevnějšího dějinného vědomí, mocného zápalu pro svatou věc české vlasti tak velice zapotřebí. Nemáme v novějších dějinách mnoho takových příkladů, jak byl ode všech cítěních českých srdcí vážen a milován tento prostý a skromný vesnický kaplan.“

O významu drahokamů v koruně svatováclavské

Podle nařízení císaře Karla IV. měla koruna království českého neustále zdobit hlavu svatého Václava, odkud sňata být nesměla, leč by měla být vstavena na skráně vladařovy. V koruně té mezi 91 vzácnými kameny zvlášť tři jsou významu veledůležitého a sice rubín, smaragd a safír. Rubín v koruně královské značí lásku mocnářovu k rodné zemi a k lidu, jemuž má vládnout. Kde panovník i lid spojeni svazkem vřelé lásky, kde mezi lidem a vladařem vždy jedna vůle, jedna snaha, jeden cíl, tam v té zemi pokoj a svatý mír. Smaragd odznakem přísahy, kterou skládá král, že bude pečovat o blaho i rozkvět země a slávu národa. Zeleň draho-

kamu toho je vždy věštitelkou nejpevnější a nejlepší naděje. A čeho v koruně svatováclavské safír odznakem? Upomínkou na staré mocné předky, které vladař si bere za vzor i příklad. A vzorů takových v dějinách našich počet neřídký, nad nimiž nade všemi jakoby se vznášá milá tvář svatého vévody Václava.

A kterými slovy že bych měl tento kratičký výklad svůj zakončit? Kterak jinak, než prosbou vroucí k Tobě, Ty drahý a svatý dědici milé naší otčiny, aby drahokamy v koruně Tvé leskem oslňujícím zasvítily nad vlastí naší.

(Úryvek ze zkonfiskovaného fejetonu, který V. B. T. napsal v době studií)

Pohled na Klecany a Klecánky od Roztok kolem roku 1880

V. Beneš Třebízský o Klecanech

Klecanský zámek měnil se postupem času jako jeho majitelé a jako lidé kolem něho, i dole pod ním v údolíně. Tehdáž jej chránily ze všech čtyř stran hluboké příkopy, do nitra nemohlo se jinudy leč zdvihacím mostem, byly při něm i bašty a zdobily jej věže. Hlásní na Klecanech a svatovítském kostele dávali se jeden na druhého a v noci dávali si navzájem znamení. Na polích, na kolikerych honech zdejších, jež se rozestírají do dneška za dvorem tak na vlas jako tenkrát, rodila se pšenice jako zlato a také

opravdu se v zlato měnila. Klecanská půda přý snese i sucho i vlhko! Zkušení hospodáři říkají tak aspoň do dneška. Stěžují-li si jinde, že nekáplo u nich ode čtyř neděl, v Klecanech si mnou ruce, protože zdejší půdu nevysuší sebe-palčivější slunce. Naříkají-li například u Slaného, že už je všecko lijáky přepito, v Klecanech si pochvalují, protože zdejší pole sají do sebe vodu, jakoby neměla dna.

(z povídky Pan Zikmund z Boršic)

V. Beneš Třebízský – kněz, spisovatel, pedagog, člověk

V. Beneš Třebízský přispíval povídkami a fejetony do Lumíru, Světozoru, Zlaté Prahy, Národních listů, Květů, Čecha, Ruchu, Osvěty, Humorů, Obzoru, Blahověstu, Anděla strážného, Vlasti aj. A jak stihnul všechnu tu práci? Hodnověrný svědek klecanský říká, že „ráno opouštěl lůžko pravidelně o sedmé. Po denní mši

sv., v létě o půl osmé, v zimě o osmé hodině sloužené, půldruhé až dvě hodiny psával. Pak odbyl si hodinu vyučování školního a vydal se po 11. hodině na procházku. Přesně o dvanácté obědval, po obědě četl. Odpoledního odpočinku nemiloval. Pak zase psával aspoň do čtyř hodin a potom vydal se opět na procházku. Večery

trávil v kruhu klecanských přátel různým způsobem se bavě, nebo v pokoji pana faráře, s nímž, mnohdy až do 11. hodiny, rozmlouval. Večer psal jen v první čas po příchodu na Klecany, ale to často do pozdní noci. Z toho seznáváme, že ve všedních dnech a za normálních poměrů psal aspoň čtyři hodiny denně.“

Ale v dopise ze 17. března 1883 Třebízský píše, že „*přicházejí dopisy a žádosti o rukopisy ze všech stran a dá práci již jen to odpovídání. A co když chce člověk alespoň trochu vyhověti!...*“

Ve školní kronice chválí v květnu 1877 řídící učitel Jiří Vlk pana katechetu Beneše za svědomitost, v prosinci 1878 se mu dostává pochvaly od okresní školní rady.

Když v r. 1880 zkoušel kardinál Schwarzenberg při biřmování děti z farnosti vodolské a potom klecanské, ukázalo se, že Beneš děti lépe připravil. Kaplan z Vodolky byl silák, ale jeho žáci odpovídali chatrně, zato klecanští vynikali. Schwarzenberg se nezdržel, aby neřekl veřejně kaplanu vodolskému: „Podívejte se, vy zdravím jen kypíte, ale s dětmi si mnoho péče nedáte, a tuhle velebný pán z Klecan je slabý

a churavý a hle, jak pěkně děti vede! Dávno už jsem neslyšel tak vtipně a radostně odpovídati.“

K zálibám Třebízského patřila hra na housle. Neznal valně noty a nechtěl se namáhat jejich učením. Zato „dovedl vzdálenost mezi notami a jejich poměr k sobě tak vystihnout, že mohl intervaly tónů dost přesně naznačit a dle toho i zpívat a hrát.“

Kromě hudby a zpěvu rád se bavil kreslením, v němž nabyl během času jisté zručnosti. Kreslil hrady, rytíře, vojáky, bitvy a zejména výjevům bitevním, jak jsme některé z nich viděli, nedala se upřít jistá síla koncepce při poměrně dosti správné kresbě. Na zdí u stolku ve farní zahrádce nakreslil si Žižku.

V úvodníku Národních listů den po jeho smrti, 21. června 1884, vystihl Ferdinand Schulz, jak si vážili Václava Beneše Třebízského. Napsal tehdy: „Vesnický kaplan a český povídkář! Nic více? ... Nic více! Toho bylo právě dost, aby smrt jeho otrásla celou vlastí, aby každé věrné srdce v tomto království zastělo se nevýslovným hořem nad jeho hrobem.“

Nejdůležitější data

27. 2. 1849 narození v Třebízi matce Marii rozené Šarochové a Václavu Benešovi.

1855–1861 obecná škola v Kvílicích, 2 km od Třebíze.

1862–1866 nižší gymnázium v 8 km vzdáleném Slaném. Denně chodil tam i zpět.

1866–1870 vyšší gymnázium v Praze u Piaristů.

1870 začátek studia bohosloví a pobyt v semináři v pražském Klementinu.

1872 onemocnění, zameškaný rok. Od té doby chodil o holi. Začal přidávat ke svému příjmení název své rodné obce.

1875 byl vysvěcen na kněze. Primiční mše 19. 7. 1875 v kostele Panny Marie před Týnem.

28. 7. 1875 ustanoven kaplanem v Litni u Berouna. Po třech měsících těžký zápal plic. Vyléčil se v Třebízi.

6. 4. 1876 přišel jako kaplan do Klecan.

20. června 1884 zemřel při léčebném pobytu v Mariánských Lázních.

25. 6. 1884 pohřben na Vyšehradě, blízko Slavína. Nad hrobem ztyčena kamenná socha Františka Bílka Žal.

Ilustrace Josefa Nováka k povídce *Dokonáno jest*

Místa, v nichž je historie živá

Letmý pohled na dnešní podobu obcí, v nichž V. B. T. žil

Třebíz

Historické jádro Třebíze je vesnickou památkovou rezervací. Cífkův statek, kde sídlí Národopisné muzeum Slánska v Třebízi, je součástí Vlastivědného muzea ve Slaném. Centrum původní obce zůstalo tak, jak je popisují Benešovi současníci: velická náves s rybníčkem a kostelíkem svatého Martina vroubená budovami statků a domky řemeslníků. Patří k nim i rodný domek Václava Beneše Třebízského, jehož otec byl krejčím. Stavení se bělají i v zimě vápennými omítkami, takže si lze představit na starobylé návsí pravou staročeskou pouť. Ta se tu konává na přelomu května a června. Na skalkách za vsí je kamenný pomník spisovatele od Františka Hergesela (1857–1929). Třebízský odtud shlíží na své rodiště. V obci dnes žije 235 obyvatel, to je méně než v době V. Beneše Třebízského. V obci je několik firem, pošta a motorest.

Do školy chodí děti do Kvílic, tak jako za dob V. Beneše Třebízského. Není to daleko a školu

mají v Kvílicích už novější. Sjíždějí se do ní žáci nejen z Třebíze, ale také z Kutrovic, Neprobylic, Litouše a Plchova. V Kvílicích můžete vidět na hřbitově, kde odpočívají spisovatelovi rodiče, pozoruhodnou dřevěnou zvonici ze 16. století se zvonem Pětipejskem. Místo gotického kostelíku, který vyhořel v roce Třebízského úmrtí, stojí kostel novější, z r. 1886. Nedaleko něj je stará škola z r. 1855, dnes nepřístupná.

Do Třebíze se dostanete autobusem nebo vlakem ze Slaného, můžete si však udělat výlet vlakem do Klobuk v Čechách a odtud dojedete do Třebíze pěšky. Jsou to asi tři kilometry, do Kvílic další dva. Národopisné muzeum Slánska je zde otevřeno od 1. května denně od 9 do 16 hodin, kromě pondělí. Zájezdy je potřeba hlásit předem paní Zdeňce Bakalářové/panu Vladimíru Bakalářovi na telefon 311 579 540. Mohou vás provést i mimo uvedené hodiny.

Cífkův statek v Třebízi, součást Národopisného muzea Slánska

Liteň

Městys Liteň leží v romantické krajině na úpatí Brd v blízkosti Karlštejna. Je zde malý barokní kostel a mezi ním a jednopatrovou budovou, původně farou, dnes muzeem, je v parku pod lipami pomník: sedí tu Svatopluk Čech. Sem pod

košaté stromy situoval vyprávění sousedů v básnické sbírce Ve stínu lípy. Napsal ji jako vzpomínku na mládí, kdy zde žil s rodiči. Jeho otec byl hospodářským správcem na zámku rytíře Daubka.

To však bylo asi dvacet let před Benešovým příchodem do Litně v září 1875. Na zdi bývalé fary o tom vypráví ozdobná litinová deska: „Zde prvně působil P. Václav Beneš Třebízský“.

Benešův představený, farář František Josef Řezáč, byl v dnešním pojetí pravý disident: Narodil se blízko Klecan, v Poleradech. Patřil mezi nejvzdělanější lidi své doby u nás. Byl podezřelý pro své radikální názory, pro svůj projev na všeslovenském kongresu roku 1848 byl zatčen a krátce uvězněn. Byl zemským a pak také říšským poslancem za Nymburk a Mladou Boleslav.

Kvílice – zvonice ze 16. století (v popředí hrob rodičů V. B. T.)

Napsal knihu o stavu a možné nápravě vězeňství a několik učebnic češtiny. Jeho zásluhou se dostalo školství z německého vlivu nejprve v Praze, později i jinde. Zasadil se o hmotné povznesení učitelstva, založil a vedl časopis Škola a život. Založil nebo doplnil na tři stovky školních knihoven.

S dr. Františkem Ladislavem Riegrem podepsal memorandum z 18. 6. 1860 podané císaři, vytýkající mu křivdy na českém národě, kterých se dopustil. Vídeň 20. 10. 1860 České státní právo uznala a slíbila nápravu.

Klecany

Klecany bývaly již v 16. století městečkem. Dnes mají Klecany (spolu s Klecánky, Zdibskem a osadou Drasty) kolem tří tisíc obyvatel. V době

Řezáč byl také přítelem Karla Havlíčka Borovského, kterého oddával, křtil jeho dceru Zdeňku a dlel u něho s Boženou Němcovou ve chvíli smrti. Byl jediným z českých politiků, který navštívil Havlíčka v brixenském exilu. Nucený odchod z Prahy do Litně znamenal pro Řezáče pokoření a kulturní osamocení. Jeho zklamáním byly poznamenány i vztahy s kaplanem Třebízským.

Na místě sešlé a zanedbané farní budovy, kde bydlel také Václav Beneš Třebízský, postavili v r. 1890 faru novou. Dnes je v ní muzeum Svatopluka Čecha a pěvkyně Jarmily Novotné, která žila ve

Liteň – kostel sv. Petra a Pavla

zdejším zámku, než odešla na začátku 2. světové války do exilu. Třebízskému je věnována expozice v jedné z místností. Po Františku Josefu Řezáčovi je pojmenována místní základní škola.

Muzeum spravuje úřad městyse Liteň a je přístupno na požádání na tel. místního úřadu 311 684 121. Do Litně se můžete dostat z několika směrů – po turistických značkách pěšky: například od železniční zastávky Karlštejn, od Tetína nad Berounkou, z Řevnic atd. Jede sem také regionální vlak ze Zadní Třebáně, kde se přestoupí z vlaku směr Praha–Beroun.

působení Třebízského to byla asi méně než třetina tohoto počtu.

Původní obec leží na stráni svažující se k Vltavě.

Fara Klecany

Nejvýše je položen zámek s kostelem, farou a původní školou (dnes zdravotním střediskem). Nynější Klecany, povýšené na město znovu v roce 1994, jsou rozvolněným sídelním útvarem s parky, zahradami a volnou zelení. Do části nad Vltavou zasahuje přírodní park Dolní Povltaví.

To, že je v Klecanech tolik stromů, je zásluhou vrchního zámeckého zahradníka pana Václava Marušky. Dožil se téměř sta let a za svůj život vysázel mnoho stromů, například alej v Klecánkách podél řeky, nový park u zámku a dnes už neexistující třešňové sady. Vypěstoval také klecanskou černou třešeň. Významný pomolog zemřel v roce 1947.

Třebízský nastoupil v Klecanech na druhé kaplanské místo 6. dubna 1876.

Do Klecan se můžete dostat mnoha cestami: autem po dálnici z Prahy směrem na Teplice (exit Zdiby), příměstským autobusem linky

371 nebo 374 (jezdí ze stanoviště u stanice metra Kobylisy) z Prahy směrem na Mátlovice nebo Rež. Vlakem z Prahy do Roztok a pak přívozem do Klecánků a 1 km nahoru. Pěšky od konečné autobusů z Prahy – Čimic, Chaber nebo Podhoří. Pokud půjdete z Prahy pěšky nebo pojedete na kole podél Vltavy, uvidíte překrásný vltavský kaňon lemovaný skalami. Někde v dálce bude Levý Hradec a vrch Řivnáč naproti Husinci. Přijedete-li do Klecan po náhorní rovině od Zdibska, uvidíte možná bájnou horu Říp. Z parku u kostela je vidět letohrádek Hvězda na Bílé hoře. A z vyhlídky v klecanském háji jsou vidět i Hradčany. Také tyto daleké rozhledy byly inspirací Václava Beneše Třebízského.

Kaplanka V. Beneše Třebízského je přístupná na požádání na tel. 731 626 040 nebo 731 625 978.

Kaplanka na klecanské faře, v níž V. B. T. osm let bydlel

Ilustrace P. Zycha k povídce O Kubtkovi

Příběh dvou klecanských pomníků

- V roce 1894 postavili Třebízskému čeští literáti sdružení v Družstvu pražském pomník s Myslbekovým Ukřižovaným.
- V roce 1898 postavil spolek Třebízský z Klecan spisovatelé další pomník, tentokrát od Ladislava Šalouna.

Údaje k prvnímu pomníku (z tehdejšího tisku)

Provedení pomníku:

Model „Ukřižovaného“ k účelu tomu zdarma zapůjčil ředitel c. k. umělecko-průmyslové školy

v Praze, slovnutný mistr Josef Myslbek. Práci prováděl jeho žák.

Návrh podstavce s kamenným zábradlím ve slohu barokovém i s potřebnými detaily provedl a daroval prof. c. k. umělecko-průmyslové školy v Praze, architekt Jiří Stibral.

Reliéf P. Václava Beneše Třebízského provedl pan Josef Mařatka, posluchač umělecko-průmyslové školy v Praze, pod dozorem mistra Josefa Myslbeka. Bronzový odlitek za náhradu za kov a mzdu (obnosem 32 zlat.) ochotně opatřila firma pana Svitáka v Karlíně.

Pomník proveden z jemného hořického pískovce v dílně sochařské bratranců Ducháčků v Praze. Dohled vrchní při postavení pomníku a veškerých pracích s tím spojených ochotně a zdarma na sebe vzali pp. stavitel Josef Blech a architekt Rudolf Debín z Karlína.

Pomník celý jest 7 metrů zvýši:

- a) kříž .....3,13 m
- b) podstavec .....3,87 m

Zdarma poskytnuto velkomyšlností majitele velkostatku Klecany, pana Jindřicha Beniese:

1. pozemek o výměru 540 m² ;
2. všechen stavební materiál a dělné síly i potřebné povozy při stavbě základů pro pomník a zábradlí v hloubce 5 m;
3. všechno dříví a práce tesařské při stavbě lešení 9 m vysokého, potřebného k postavení pomníku.

Dar ten celkem převyšuje obnos 200 zl.

Povozy k dopravě pomníku a kamene na zábradlí dílem z Prahy, dílem z nádraží v Měšicích s nevšední ochotou zdarma poskytli pánové:

J. Tovara	majitel hospodářství a starosta v Klecanech,
J. Uher	majitel hospodářství v Klecanech,
J. Srba	majitel hospodářství v Klecanech,
J. Purnoch	majitel hospodářství a starosta v Hošticích,
V. Tomek	majitel hospodářství v Hošticích,
J. Zurinek	majitel hospodářství v Hošticích,
M. Topolová	majitelka hospodářství v Hošticích,
Josef Tichý	starosta a statkář v Klíčanech.

Zápis ve farní pamětní knize k roku 1898:

„V neděli 24. července 1898, tedy za 4 roky po zřízení prvního pomníku knězi a spisovatelé V. Beneši-Třebízskému Družstvem pražským místní spolek Třebízský pořádal slavnost položení základního kamene ku pomníku druhému. Tento druhý pomník má celou historii a bude zajímaví snad i v době pozdější, jak před tím ještě, než ku položení základního kamene

došlo, o záležitosti této psáno bylo v listech konzervativních a sice v Katolických listech, v Národní politice a v Hlasu národa. Z novin jiných, pokud známo, povšimnul si věci této i v Čechách neobvyklé také orgán realistů Čas, který taktéž proti postavení druhého pomníku v Klecanech se vyslovil.

V Katolických listech mezi denními zprávami hned v čele uveřejněn byl tento obšírný článek: Druhý (!) pomník V. Beneši Třebízskému v Klecanech. Maličká dědina Klecany má nebo bude mít dva pomníky jednoho muže, oblíbeného českého historického povídkáře Václava Beneše Třebízského. Jeden – Myslbečův Ukřížovaný – důstojný to v každém směru pomník příčinnivého a předčasně – bohužel! – zesnulého vlasteneckého spisovatele u cesty z fary ke kostelu na hořejší části stromy stíněné straně, jež postavili tam čeští literáti, a druhý na úbočí straně pod kostelem, jež umínil si tam postaviti místní (klecanský) spolek, jenž přes všechny domluvy z vážných stran nechtěl spojití se s Družstvem, které vztyčilo na upomínku Třebízskému blíže kostela Ukřížovaného. Ukřížovaný není důstojným pomníkem Třebízského, že se mu má zbudovati nový „důstojný“ pomník? Tento záležitosti má ze žulového jehlanovitého podstavce (hotoví sochař pan Žďárský) a z bronzového poprsí kněze povídkáře provedeného sochařem p. Šalounem. Návrh prof. St. Suchardy nebyl přijat. Dva pomníky téhož muže v jedné dědině, toť opětně kus naší české povahy, známka nesvornosti a přebytného pomníkářství...

V Klecanech jest nadání Novotného pro chudou školní mládež, jehož roční úroky – 50 zl. r. č. – arcif nedostačují, aby vyhověno bylo skutečné potřebě. Informovali jsme se na příslušných místech a upřímně myslíme, že by se i věci lépe posloužilo i památka vlastence kněze Třebízského důstojněji a trvaleji uctila a oslavila, jestliže by se sebraná částka na 2000 zl. věnovala na nadání Třebízského pro chudou školní mládež klecanské školy!

Jak jsme se dále na samém místě přesvědčili, jest pomník druhý pouze umíněnou choutkou dvou osob pp. R – ra a Z – ila, všichni ostatní přístupni jsou a dávají za pravdu věcnějšímu uctění Benešovy památky.

Beneš Třebízský ve spisech svých postavil si trvalý pomník v celém národě. Nynější pomník klecanský všem osadníkům dostatečně připomíná

horlivého kaplana klecanského a nadání, jež po zralé úvaze navrhuje, bylo by nejvydatnějším zdrojem, z něhož by co rok klecanská i vůkolní mládež čerpati mohla jak úctu, tak i vděčnost k svědomitému knězi-učiteli a obětavému, nezištnému knězi-vlastenci. Národ český vedle daní nucených má příliš těžké břímě národních daní dobrovolných a převeliká škoda každé i sebe-menší krupěje, která zbytečně a nepředloženě

přijde vniveč a nazmar a neúčelně i nevěcně vyhozena by byla částka 2000 zl., mělo-li by skutečně dojiti k postavení druhého pomníku V. B. Třebízskému v odlehlé dědině... Národní náš kapitál není přebytný, neplýtvejme jím zbytečně, potomci nám za podobnou nehospodárnost naši žehnati nebudou...”

Pozn.: Rodný domek V. B. T. v Třebízi měl v téže době hodnotu 90 zlatých.

Co zůstalo po Václavu Beneši Třebízském

Určitě především jeho literární dílo – pokusili jsme se je sepsat na stránce 20.

Ale co se stalo s jeho majetkem, s pozůstalostí? Ve své závěti napsal: „... z movitého jmění mého, jež činí dohromady asi 4 600 zlatých, odkazují spolku Svatobor v Praze... 4 500 zlatých r. č. a sice, aby z každoročních úroků... odměněna byla každým rokem nejlepší povídka z českých dějin...“ 100 zlatých a rodný domek odkázal V. Beneš své staré tetě Veronice Bečvářové. Některé věci odkázal gymnáziu ve Slaném, studentskému konviktu v Praze, obci Třebíz a Českému muzeu. Ostatní si rozebrali přátelé a sousedi. Ale pro přehlednost vás informujeme, co kde uvidíte nebo můžete vyhledat.

Památník národního písemnictví v Praze na Strahově

Po spisovatelově smrti byla pozůstalost podle jeho přání předána jeho spolužáku a příteli dr. Josefu Doubravovi. Ten pozůstalost prohlédl, vyloučil z ní soukromé a rodinné dopisy a ostatní písemnosti dal zpracovat dr. K. Mrázkovi a Emanuelu Janáčkovi. Oba byli přáteli V. Beneše Třebízského.

Korespondence V. B. T. a jeho osobní dokumenty

O dalších osudech pozůstalosti není zpráv. Do literárního archivu se osobní dokumenty Třebízského dostaly postupně od roku 1902 nákupem a dary. Nejcennější přírůstky pocházejí z rodiny Emanuela Janáčka.

Rodný domek V. B. T. v Třebízi s pamětní deskou

Dnes jsou v šesti kartonech uloženy například: očkovací vysvědčení V. B. T., školní vysvědčení, ustanovovací dekrety, soupis knihovny, rukopisy aj. Z rodinných památek jsou zde výuční listy děda a otce, svatební smlouvy děda a otce, vysvědčení zachovalosti otce, jeho poslední vůle, zápis o narození syna Václava aj. Třebízského korespondence s přáteli, poznámkové notesy, fotografie aj.

Rodný domek Václava Beneše Třebízského v Třebízi

Vystaveny jsou jednak předměty po spisovateli, např. jeho brýle, modlitební kniha, kapesník, kolárek, rukopisy, jednak předměty z otcovy dílny: krejčovská stolice, žehlička, nůžky. Domek je zařízen dobovým nábytkem a náčiním. Vystavena je také nádherně tištěná poslední vůle V. B. T. (Některé písemnosti jsou také v depozitáři Městského muzea ve Slaném.)

Kaplanka na faře v Klecanech

Je zařízena dobovým nábytkem. Ve dvou knihovničkách jsou nejrůznější vydání spisovatelových děl a ve vitríně časopisy obsahující nekrology k úmrtí V. B. T., čítanka z jeho gymnaziálních studií, peněženka, břitva, kávový servis od přítele Doubravy, ložní prádlo s monogramem V. B.

Jsou zde také záznamy z udělení finančních odměn z Třebízského nadace pro nejlepší historickou povídku (několikrát obdržel Alois Jirásek, Zikmund Winter a další). Vystaveno je také cyklostylované vydání Modlitby za vlast, kterou u sebe měli vojáci druhého odboje na západní frontě.

V kaplance visí secesní reliéf Třebízského v dřevěném rámu, dílo sochaře Viléma Amorta (1864

až 1913), prostřílená podobizna V. B. T. z doby německé okupace (s příslušným textem) a kopie Alšova obrázku Karlštejnský havran.

K nahlédnutí je pamětní kniha se zápisy z pera V. B. T., dva dopisy V. B. T., rukopis (historie Drast) a tři akvarely, které kreslil jako dítě.

Středočeské muzeum Roztoky

Tabatěrka a kniha s Třebízského korekturami.

*Místa spisovatelova života – výzdoba před farou Klecany,
(autor Jindřich Kuneš – tepaný měděný plech 1978)*

Trochu humoru V. Beneše Třebízského

Třebízského povídky bývají často smutné, ač on sám – podle svědectví přátel – sršel vtipem. Emanuel Janáček uvádí jeden doklad: „V krásném zákoutí klecanského háje vyrostlo sedm statných dubů z jediného pařezu, který měl v průměru přes dva metry. Pod duby byla kamenná lavička. Nájemce velkostatku, kovaný Němec, dal na počest své choti, jež zde ráda sedávala, připevnit nad jeden z dubů tabulku s nápisem Rosaruhe (Růženčin odpočinek) – choť jeho jmenovala se Růžena. Tato tabulka byla Benešovi trnem v oku. Sepsal tudíž krátké staročeské povídky, že na těchto dubech bylo roku 1639 oběšeno sedm vojáků, landsknechtů, a proto, že toto místo se nazývá U sedmi oběšených lanců. Toto říkání dal napsat švabachem na zvlášť upraveném prkénku budícím dojem staroby – nota bene olejovými barvami – a zavěsit nad tabulku německou. Byl z toho poprask. Nájemce považoval to za osobní urážku a dal svou tabulku odstranit... Beneš docítil, co chtěl: Aby německá tabulka v ryze českém kraji zmizela. Svoji tabulku pak také dal pryč.

Poznámka: Místo u sedmi dubů je v klecanském háji stále, z dubů však zůstal jenom jeden.

Zbily nám po V. B. T. jenom knihy?

Popularita V. Beneše Třebízského byla kdysi velká, jak o tom svědčí nová a nová vydání jeho románů a povídek. Nejčastěji se vydávala Královna Dagmar (samostatně vydána dvanáctkrát).

Jména ulic

Jeho jméno bylo například označeno jen v Praze od roku 1896 osm ulic, a to na Vinohradech, v Košířích, v Nuslích, v Bubenči, ve Vysočanech, ve Vršovicích, na Smíchově a v Hostivaři. Po redukcii, kterou si vyžádaly poštovní účely, zůstalo toto označení Třebízského ulici na Vinohradech. Jmenuje se tak od r. 1896 s přestávkou let 1940 až 1945. Spojuje Riegrovy a Čechovy sady. Také

náměstí v Klecanech a u levohradeckého kostelíku se jmenuje po V. Beneši Třebízském.

Spolek Třebízský

Krátce po smrti V. Beneše Třebízského založili klecanští občané spolek Třebízský, který měl pečovat o jeho trvalou památku v Klecanech.

Ilustrace Karla Vodáka ke knize Anežka Přemyslovna

Výrazným činem tohoto spolku bylo postavení pomníku spisovatele ve stráni u silnice do Klecánek v roce 1898. Členem spolku byla i obec. Jak došlo k postavení tohoto druhého pomníku Třebízskému v Klecanech, je popsáno v článku Příběh dvou klecanských pomníků na str. 14.

Po odhalení pomníku jej spolek i s parkem okolo něho předal do správy obce. Ta zřídila kolem pomníku ozdobný plot a její péčí byla ke 40. výročí úmrtí spisovatele v roce 1924 umístěna na pomník bronzová ratolest.

Připomínat Třebízského památku měla i knihovna se stejným názvem. Ukončila však svoji činnost v roce 1922 a knihy předala obecní knihovně.

Vzpomínky a oslavy

Zachovaly se nejrůznější doklady o tom, že Klecany byly se jménem Třebízského pevně spojeny, zvlášť v období mezi světovými válkami a v době německé okupace. Vzpomíná se například na školní výpravy z Prahy a z širokého okolí, kdy děti přicházející od přívozu v Klecánkách se při vstupu do vlastní obce setkávaly s mohutně působícím spisovatelovým pomníkem ve stráni pod hostincem v Srdíčku, nad silnicí do Klecánek. Paní Růžena Dubnová, členka baráčnických divadelníků zase vzpomíná na ochotnická představení hry Nevěsta za českou korunu. Divadlo Třebízského při Obci baráčníků sehrálo tento kus několikrát, například v roce 1934 a v roce 1949. Z podnětu spolku Třebízský se v červnu 1934 při oslavě padesátého výročí úmrtí V. B. T. spojily při pořádání Vzpomínkové slavnosti klecanské spolky a korporace se Sdružením pro povznesení znalosti památek v Praze. V padesátých a pozdějších letech se konávaly vzpomínky u hrobu V. Beneše Třebízského na Vyšehradském hřbitově.

Baráčníci v Klecanech a v Hořticích

V novější době se na V. Beneše Třebízského téměř zapomnělo. Kdo nebyl velký čtenář knížek s historickou tematikou, nedověděl se o něm nic. Zapomnělo se i v Klecanech. Spolek Třebízský již před lety zanikl (jako jiné spolky byl v roce 1950 zrušen).

Obec baráčníků V. B. T. v Klecanech, která byla založena na sklonku první čs. republiky v roce 1937 a byla významně kulturně činná zvlášť tím, že se v Klecanech hrálo ochotnické divadlo i za druhé světové války, kdy byl zakázán Sokol, postupem času živořila, až koncem osmdesátých let zcela zanikla. Vzácný prapor s obrazem Libuše věštící slávu Prahy dostala Obec baráčníků od klecanského spolku vysloužilců Vlastimil. Prapor posvětil kaplan V. Beneš Třebízský. Po zániku klecanských baráčníků jej poslední rychtář Václav Kotrč předal roku 1989 hořtické Obci baráčníků. Ta se stala nositelkou názvu Obec baráčníků Václava Beneše Třebízského Hořtice.

Skauti Klecany

Vyhlídky na lepší časy, co se týká památky V. Beneše Třebízského, svitla v roce 1995. Jak řekl Oldřich Štemprok: „Jedním z bodů skautské výchovy je, aby každý skaut znal historii svého města a významných obyvatel, kteří v něm žili.

V dubnu 1995, u příležitosti svátku svatého Jiří patrona všech skautů, byla za účasti představitelů města a členů našeho skautského střediska dána do užívání klubovna postavená městským úřadem v severozápadní části zámeckého parku. Rada Junáka již před touto událostí hledala vhodný název pro středisko. Vnitřní předpisy povolují užití názvů a symbolů, vztahujících se k historii střediska nebo města.

Věděli jsme, že spisovatel a kaplan Václav Beneš Třebízský působil v letech 1876–1884 v Klecanech a to, že na naší faře, v místnosti zvané

Ilustrace Oldřicha Cihelky k povídce Před Řítem

kaplanka, napsal řadu knih z dávné české minulosti. Obrací se v nich i k mládeži, která by měla znát chyby i úspěchy předků.

Jedním z jeho děl jsou Povídky karlístejnského havrana, které podle podání V. B. T. mu vyprávěl havran sedající ve větvích stromu na farní zahradě. Tyto povídky inspirovaly malíře Mikoláše Ašše, návštěvníka Václava Beneše v Klecanech, k namalování obrazu Karlštejnský havran. Kopie obrazu visí v kaplance dodnes. Při volbě vhodného názvu střediska jsme přihlídlí k působení V. Beneše Třebízského v Klecanech a k obrazu Mikoláše Ašše.

A tak od roku 1995 zní název střediska: Středisko Junáka Havran Klecany, a symbol havrana je na lícové straně střediskové vlajky.“

Zážitky dětí s V. B. T.

Buchty s mákem

Jeden žák ze Drast nosíval v týdnu jednou nebo dvakrát buchty s mákem nacpané tak, že bylo víc máku než těsta. Jeho otec byl šafářem a mák byl třený se smetanou, moc dobrý. Když přišel do školy, dával si buchty do lavice.

Jednou při náboženství, ještě než se začalo, dal se do pláče, že mu někdo vykoušal mák. Žádný se nepřiznal, kdo to udělal. Tak to velebný pán vyšetřoval: Každý ukázal zuby a zjistilo se, že ačkoliv žák s buchtami seděl v páté lavici na jednom konci třídy, zuby od máku měl žák v první lavici na druhém konci třídy. Ten totiž při vyučování podlehl tak nepozorovaně pod lavicemi, že nikdo nic nepostřehl. Neudělal to z hladu, ale z mlstoty. A velebný pán ho pokáral tak, že mu dal čtyrák na housky, mysle si, že to udělal z hladu.

Vyprávěl Antonín Stanislav z Klecan (1870–1950)

Pomník V. B. T. v Třebízi od Františka Hergessla ml. a Antonína Procházky z roku 1892

Prohra v čamburinė

Chodil jsem do školy za doby působení Václava Beneše Třebízského po šest roků. Velebný pán přišel s úsměvem do školy, chodil po třídě s pravitkem, napomínal a povzbuzoval nás příběhy z českých dějin. Dostal jsem od něho čtyři menší knížky, byly to povídky – Levohradecká povídka, Pro školáky, Kvítka z krve Boží a Gothardův dolík. Jednou nás Třebízský vyvedl po vyučování ze školy, neboť ve škole na něho čekala návštěva, pán s paní, s nimiž se srdečně vítal. Potom jsem se velebného pána ptal, kdo to byl, odpověděl mi, že to byl spisovatel Karel Václav Rais a spisovatelka Karolína Světlá.

Na Brnkách o svátku Narození Panny Marie byla pouť, na niž Třebízský přijel v kočáře. Byl jsem tam také, a Třebízský mi dal čtyrák, který jsem prohrál v čamburinė. Měl jsem potom strach, že se mne bude ptát, kam jsem čtyrák dal. Třebízský se však našťěstí nezeptal.

Vyprávěl Karel Němeček z Klecánků (1872–1959)

Návštěva u pana kaplana

Už jako žák nižšího gymnázia čítal jsem s nadšením povídky Třebízského. Doslechl jsem se jako kvartán, že z Prahy často dojíždějí do Klecan jeho ctitelé, aby ho aspoň uviděli. „Márinko, zajeďme tam taky, až budeš mít odpoledne volno!“ navrhol jsem mladší sestře. Sestra ochotně souhlasila.

Vypravili jsme se tedy r. 1883 na podzim do Klecan. Dostali jsme se až blízko k faře. Ale co teď? Jít dovnitř, ohlásit se – to jsme si netroufali. Okukovali jsme v rozpacích nízkou farní budovu, popošli ke kostelu a znovu se rozhlíželi. Nějaký místní občan šel okolo. „Kohopak hledáte, děti?“ ptal se. „Rádi bychom uviděli pana spisovatele Třebízského,“ odpovídám. „Vždyť jsem si to hned myslil,“ usmál se soused. Zašel směrem k faře. Za okamžik se vracel, ale ne sám. Dech se nám zatajil – šel s ním sám Třebízský, jistě to byl on, jak jsme ho znali z podobizen.

„Tak pojďte sem, děti!“ zavolal na nás soused. „Zrovna jsem velebného pána potkal na chodbě,“ a pozdraviv kněze, odcházel.

Jako ve snách přiblížili jsme se usměvavému knězi. „Copak chcete, děťátka?“ optal se nás vlídně. Zarazil jsem se tak, že nebyl jsem schopen vyrazit ze sebe ani slůvko. Proto se ozvala

Ilustrace Jindřicha Mahelky k povídce Pod skalami

sestra: „My jsme přijeli z Prahy podívat se na vás, pane spisovateli.“

„Pojďte tedy ke mně!“ vyzval nás a vedl nás do kaplanky. Pobídl nás, abychom přistoupili blíž k oknu. Ukazoval nám Bílou horu: „To je ta nešťastná Bílá hora a tam vpravo památný letohrádek Hvězda, o kterých víte jistě z dějepisu.“ Otočil se napravo: „A tuhle na tom ořechu sedával onen havran, který mi diktoval nejednu mou historickou povídku.“

Zadíval jsem se na housle visící na stěně. Zachytil můj pohled. „Hraješ také na housle?“ tázal se radostně. „Nehraji na housle, ale hraji na piano,“ vypravil jsem těžce ze sebe. „A což sestřička?“ „Také ne, my se učíme na piano spolu,“ vykládala mu horlivě, zatímco já se obrátil k polici plné knih.

„Čteš rád?“ ptal se mne Třebízský. „Jak odbudu učení a trochu si zahraji na pianě, pustím se do čtení.“ „A které spisovatele máš nejradší?“ Začervenal jsem se. „Josefa Kajetána Tyla a Václava Beneše Třebízského,“ odvětil jsem kvapně. Pousmál se, pooděšel ke stolu, vzal do ruky nějakou knihu, namočil pero a cosi do ní vepsal. Potom mi ji podal: „Tož zde máš jednu na památku!“ Pohnutím jsem zapomněl poděkovat, oči jsem měl plné slz... Sestřička se mě zastala: „Mnohokrát děkujeme,“ zašeptala. Tu jsem se vzpamatoval, chtěl jsem mu políbit ruku na důkaz vděčnosti, stejně i sestra, ale nedopustil. „Mějte rádi českou knihu, to je váš nejlepší přítel,“ propověděl měkce.

Rozloučili jsme se. Dal nám na rozloučenou každému jablíčko, potom nás vyprovodil před faru. „Tak s Pánem Bohem, děti!“ řekl. Ani tehdy nedal si políbit ruku, jenom nás oba po hlavě teple pohladil. Sotva pooděšel, otevřel jsem knihu a četl již v pološeru: „Mladému příteli Boh. Foitovi Václav Beneš Třebízský.“ Pln radosti jsem odcházel. Nesl jsem si domů vzácný poklad – jeho knihu „Z našich dějin“ jím vlastnoručně podepsanou. Tam kdesi daleko zapadlo slunce. Valem se sešeřovalo. Mraky na západě byly chvíli zarudlé, podobné kupě dohořívajících trámů, pojednou však pohasly. Od Hvězdy rozkřídil se doširoka černý mrak a plul ke Klecanům. Zavál studený větřík...

**Z vyprávění Bohuslava Foita
(z knihy J. Šach – Vzpomíná se)**

„Co hoch slychal jsem od svého otce i dědečka, kteříž znali se v kronikách, o starých, slavných činech velikánů českého národa, a jestli jsem ve svých pracích dovedl v čtenářstvu vzbuditi takovou lásku k rodné zemi, jaká byla vstřípena mně a s jakou byly psány, pak jsem nadarmo tu milou historii českou neslychal...“

Z vlastního životopisu, který V. B. T. napsal v roce 1881 pro nakladatele J. R. Vilímka.

Souborné vydání spisů Václava Beneše Třebízského

Třebízský napsal na sto historických povídek a románů, které byly mnohokrát uveřejněny v 16 svazcích souborného vydání takto:

I. Pod doškovými střechami

Za zapomenuté vesnice	1877
Černí kyrysníci	1877
Uriáška na vsi	1883
Pod Ročovem	1884
Vesnický Jakobín	1875
Farář loučenský	1881
Kolednice	1877
Zavedli ho	1875
Vodníková nevěsta	1873
První růže	1878

II. V červánčích kalicha

Milíčova kletba	1883
Na stavech	1881
Svatba litoměřická	1882
Pod Karlštejnem	1877
Petr Obrovec	1876
Na Štítném	1876
Jan Abatyše	1873

III. V září kalicha I.

Ancikrist	1878
Z posledních dnů Tábora	1875
Chvatěrubský kvas	1881
Kvítky z krve Boží	1883
Konopištský zbrojnoš sedlákem	1882
Pan Zikmund z Boršic	1881
Závět Štěpána z Pálče	1882

IV. V září kalicha II.

V podvečer pětিলisté růže	1882
Masopust na Karlštejně	1874
Ušlapán	1884

V. Pobělohorské elegie I.

Tryzna bělohorská	1874
Paní Kateřina Radecká z Radče a na Přemyšlení	1884
Tomáš Dentulin	1884
Nevěsta za českou korunu	1879
Černí Španělé	1880
Gothardův dolík	1874
Děti Dalekarlie	1876
Dokonáno jest	1879

VI. Pobělohorské elegie II.

Levohradská povídka	1881
Z farních archivů	1883
Z morových let	1881
Kostelík svatého Blažeje	1875
Mezi proradci	1883
Ze zapomenutých pamětí	1880

VII. Z různých dob I.

Černý rytíř	1871
Bludaři	1873
Zábofský vladýka	1883
Mrskači	1882
Zlatá srdce	1883
Alchymista	1883
Kapitola ze slánských pamětí	1883
Pižeňští a Rokycanští	1883
Pan Odolan Pětipeský	1881

VIII. Z různých dob II.

Pokoj lidem dobré vůle	1882
Z páně regentových záletů	1884
Povídky karlštejnského havrana	1882
Trnová koruna	1881

IX. Z různých dob III.

Na slánských stínadlech	1877
Ondřej Saramita	1884
Bílé panny	1883
Pro bílou labuť švaberskou	1884
Slepý mládenec	1881

X. Z různých dob IV.

Sedlák Krákora	1876
Stežkami našich dějin	1883
Kašpar Zdeněk Kaplř ze Sulevic	1884
Martin Puškar	1876

XI. Z různých dob V.

Mara Bočarovna	1871
Anežka Přemyslovna	1877

XII. Z různých dob VI.

Očista	1877
Z klidu a víru	1875–1879

Ilustrace Petra Dillingera ke knize *Z letopisů a kronik*

Sudičky v Poohří	1873
Divotvorné dudy	1874
Zač vystavěli na Libušině kostelík	1874
Za dračí korunu	1874
Královka	1876
O původu jména Pětipeských	1874
Sedlák Mudra	1874
Něco o proroctvích lidu českého	1873

XIII. Z různých dob VII.

Pod skalami	1873
Povídka z Poohří	1883
Zakletec	1881
Příšery	1873

XIV. Z různých dob VIII.

Z letopisů sázavských	1875
Z úkladů Ancikristových	1881
Stadický král	1880
Z končin pětিলisté růže	1881
Svůj k svému	1881
Dědeček Lipovec	1881
Ze zelených lancochů poslední	1883

XV. Z různých dob IX.

Bludné duše	1880
Z drobných črt	1874–1883

XVI. Královna Dagmar

1883

Slovníček:

kaplan	kněz – pomocník faráře
kaplanka	místnost na faře, v níž bydlel kaplan
Klementinum	od roku 1556 sídlo jezuitské koleje, od roku 1722 v Klementinu veřejná astronomická observatoř, sídlila tam teologická a filosofická fakulta Karlo-Ferdinandovy university
50 zl. r. č.	50 zlatých ražby české
táčkař	táčky – beseda, chodit na táčky = besedovat

Literatura:

- V. B. T. Listy – Vzpomíná se (upravil Jos. Šach, nakl. A. Neubert – Praha 1926)
 Výběrová bibliografie (J. Kadnerová a J. Marianková, Krajská knihovna – Kladno 1974)
 Čítanka svatováclavská (sestavil J. Košnář, Cyrilometodějská knihtiskárna – Praha 1912)
 Václav Beneš Třebízský – obraz životopisný (Jos. Braun, nakl. F. Topič – Praha 1890)
 Nedokončená pouť – čtení o V. B. T. (J. Šach – F. Stuchlý, nakl. Lidová demokracie – Praha 1959)
 Osm let s Třebízským (Božena Hofmeisterová, Oblastní muzeum v Roztokách – 1971)
 Liber memorabilium – farní kronika klecanská

Václav Beneš Třebízský

**170. výročí narození a 135. výročí úmrtí
v roce 2019**

2. rozšířené vydání

Vydává Městský úřad Klecany

Sestavila Zdena Lomová

Spolupráce Pavel Kuneš, Jan Novotný, Jiří Sedláček a Oldřich Štemprok

Grafická úprava – Fiala & Šebek – Visual Communications a. s.

Václav Beneš Trčibitzký

170. výročí narození a 135. výročí úmrtí
v roce 2019